

**ЈЗУ РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА-СКОПЈЕ**

ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ТРУД

ВОДИЧ
ЗА
ПРОЦЕНКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РИЗИК
- МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТАП -

Скопје, март 2008

Водичот претставува прилагоден и обработен превод на материјалите достапни за користење на Европската агенција за безбедност и здравје при работа.

Превод и обработка:

Проф.д-р Елисавета Стикова

Издавачи:

ЈЗУ Републички завод за здравствена заштита - Скопје
Државен инспекторат за труд

За издавачите:

Проф.д-р Драган Ѓорѓев, Директор
Фецри Селами, Директор

Техничка подготовка:

Сузана Дунгевска
Борче Андоновски

Содржина на водичот

ДЕЛ I: Основни информации

ДЕЛ II: Проценка на ризикот – општи забелешки

- Чекор 1: Кои информации се собираат
Како се собираат информации
- Чекор 2: Како да се идентификува штетноста
Листа за проверка
- Чекор 3: Како може да се процени ризикот
од штетните агенсии!
- Чекор 4: Како треба да се планираат
активности за елимирање или
намалување на ризикот
- Чекор 5: Како треба да се документира
проценката на ризикот

ДЕЛ III: Достапни листи за проверка на штетности

ДЕЛ IV: Достапни листи за проверка на дејности

ДЕЛ I – ОСНОВНИ ИНФОРМАЦИИ

Што е професионална штетност?*

Што е ризик?

Штетност е секој агенс што има потенцијал да предизвика оштетување. Штетниот агенс може негативно да влијае на луѓето или да ја оштети опремата, процесите и машините.

Професионалниот ризик се однесува на веројатноста за појава на повреди на работа и професионални болести.

Кој и зошто е одговорен за проценка на ризикот?

Главна цел на проценката на професионалниот ризик е да се заштити здравјето на работниците и да се подобри безбедноста на работата.

Во согласност со законодавство од областа на здравјето и безбедноста, работодавачите се одговорни за спроведување на активностите за проценка на ризикот.

Како се врши проценка на ризикот?

Проценката на ризикот на работното место се состои од 5 едноставни чекори:

Чекор 1: Собирање на податоци

Чекор 2: Идентификација на штетноста

Чекор 3: Проценка на експозицијата и ефектите и дефинирање на степенот на ризик (прифатлив/неприфатлив)

Чекор 4: Планирање на превентивни/корективни акции за елиминирање или намалување на ризикот.

Чекор 5: Документирање на направената проценка на ризикот

* Во литературата за овој поим вообичаено се користи терминот **хазард**

ВОДИЧ ЗА ПОМОШ ВО СПРОВЕДУВАЊЕТО И ДОКУМЕНТИРАЊЕТО НА ПРОЦЕНКАТА НА РИЗИКОТ

Како се користи водичот?

ДЕЛ II: ПРОЦЕНКА НА РИЗИКОТ – ОПШТИ ЗАБЕЛЕШКИ

ЧЕКОР 1

Кои информации се собираат!

За проценка на професионалниот ризик на работното место неопходни се следните информации:

- локација на работното место;
- број на експонирани работници;
- број на работници од вулнерабилните групи (бремени жени, млади работници, работници со посебни потреби);
- карактеристики на опремата, материјалните и процесите;
- опис на работните операции;
- идентификувани штетности и нивни извори;
- потенцијални последици;
- мерки на заштита;
- веројатност за појава на професионални болести, болести во врска со работата и повреди на работа.

Како се собираат информации?

Извори на информации:

- технички податоци за опремата, материјалите и супстанциите што се користат во производството;
- технолошки постапки и работни протоколи;
- резултати од мерењата на штетностите на работното место (анализа на работно место);
- податоци за повреди на работа и професионални болести/регистар;
- спецификација на својствата на хемиските супстанции/регистар;
- законски регулативи и технички стандарди;
- научна и техничка литература.

Покрај овие податоци за проценка на ризикот неопходно е да се направи:

- увид во условите во работната средина;
- увид во карактеристиките на работниот процес;
- интервју со работниците.

ЧЕКОР 2

Како се идентификува штетноста?

ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА ШТЕТНОСТА СЕ КОРИСТИ ОПШТАТА ЛИСТА ЗА ПРОВЕРКА

Легенда за користење на општата листа за проверка:

- ако постои штетност, треба да се заокружи „**ДА**“!
- ако не постои штетност, треба да се заокружи „**НЕ**“!
- ако не си сигурен, треба да се користат дополнителните листи за проверка назначени во колона 5 од листата.

ПРОЦЕНКАТА НА РИЗИКОТ ТРЕБА ДА БИДЕ СПРОВЕДЕНА СО АКТИВНО УЧЕСТВО НА СИТЕ ВРАБОТЕНИ

**ДОПОЛНИТЕЛНИ/
СПЕЦИФИЧНИ ЛИСТИ ЗА
ПРОВЕРКА**

**ДЕЛ III - Дополнителни/
специфични листи за
проверка за штетности:**

- (1) Нерамна лизгава површина;
- (2) Возила и машини што се движат;
- (3) Машини со подвижни делови;
- (4) електрични инсталации;
- (5) Оган;
- (6) Експлозија;
- (7) Хемиски супстанции;
- (8) Бучава;
- (9) Вибрации;
- (10) Осветлување.

**ДЕЛ IV - Дополнителни/
специфични листи за
проверка за дејности:**

- (1) административни (канцелариски) работи;
- (2) градежништво;
- (3) автомобилски сервиси;
- (4) производство на храна;
- (5) производство на дрво;
- (6) земјоделие;
- (7) мали и површински рударски ископувања.

*Дополнителни информации и специфични листи за проверка на штетности и дејности допстани на: www.osha.europa.eu

ОПШТА ЛИСТА ЗА ПРОВЕРКА

Број	Штетност	ДА	НЕ	Не знам
1	Нерамна лизгава површина			ДЕЛ III-1
2	Возила и машини што се движат			ДЕЛ III-2
3	Машини со подвижни делови			ДЕЛ III-3
4	Предмети и делови со остри и опасни површини			
5	Топли или ладни површини, материјали и др.			
6	Работа на височина			
7	Рачни алати			
8	Висок притисок			
9	Електрични инсталации и опрема			ДЕЛ III-4
10	Оган			ДЕЛ III-5
11	Експлозија			ДЕЛ III-6
12	Хемиски супстанции (вклучувајќи прашина)			ДЕЛ III-7
13	Бучава			ДЕЛ III-8
14	Локални (рачни) вибрации			ДЕЛ III-9
15	Општи вибрации			
16	Осветлување			ДЕЛ III-10
17	UV, IR, ласер и микробраново зрачење			
18	Електромагнетни полиња			
19	Неповолна микроклима			
20	Лифтови и кранови			
21	Нефизиолошка положба на телото			
22	Биолошки штетности (вируси, бактерии и сл.)			
23	Стрес, насилство, мобинг			
24	Останати штетности			

ЧЕКОР 3

Како се проценува ризикот од штетни агенси?

А. За секоја идентификувана штетност се донесува одлука за степенот на ризик во зависност од веројатноста и тежината на очекуваното оштетување:

	Тежина на оштетувањето/степен на ризик		
Веројатност	Умерено оштетување	Средно оштетување	Екстремно оштетување
Многу неверојатно	Мал ризик (1)	Мал ризик (1)	Среден ризик (2)
Веројатно	Мал ризик (1)	Среден ризик (2)	Висок ризик (3)
Многу веројатно	Среден ризик (2)	Висок ризик (3)	Висок ризик (3)

Легенда:

- **Многу неверојатно:** не се очекува да се јави за време на работниот век
 - **Веројатно:** може да се јави неколку пати во текот на целото работниот век
 - **Многу веројатно:** може повторувано да се јавува за време на работниот век
- Умерено оштетување:** повреди и болести што не предизвикуваат продолжени (пр: здравствени проблеми (пр. мали повреди, иритација на очите, главоболка...))
- Средно оштетување:** повреди или болест што предизвикуваат умерени но, продолжени и периодично повторувани здравствени проблеми (пр: рани, едноставни фрактури, изгореници од втор степен на ограничен дел од телото, кожни алергии и др.)
- Големо оштетување:** повреди или болести што предизвикуваат тешки и трајни здравствени проблеми или смрт (пр: ампутации, сложени скршеници со инвалидитет, канцер, изгореници од трет степен на голем дел од телото и др.)

Б. За секој сетепен на ризик се донесува одлука дали ризикот е прифатлив или неприфатлив:

Општ заклучок:

- **високиот ризик е неприфатлив**
- **малиот и умерен ризик е прифатлив**

Доколку не постои усогласеност со законските обврски и стандарди, ризикот се дефинира како неприфатлив.

Запомни: Проценката на ризикот треба да се прави секогаш со активно вклучување на работниците. Доколку се оцени дека ризикот е прифатлив треба да се има во предвид возраста, полот и здравствената состојба на работниците за кои се однесува проценката.

ЧЕКОР 4

Како треба да се планираат активностите за елиминирање или намалување на ризикот?

- ако ризикот е висок и проценет како неприфатлив, активностите за негово намалување треба да се превземат **веднаш**
- ако ризикот е умерен и проценет како прифатлив, се препорачува **планирање на активности** за намалување на степенот на ризик
- ако ризикот е мал и проценет како прифатлив, неопходно е да се осигура дека тој **ќе остане на истото ниво**

Превентивните и корективни мерки треба да бидат имплементирани по следниот распоред на приоритети:

- елиминирање на штетноста/ризикот
- минимизирање на штетноста/ризикот со организациони мерки
- минимизирање на штетноста/ризикот со колективни заштитни мерки
- минимизирање на ризикот преку соодветни лични заштитни средства

ЧЕКОР 5

Како треба да се документира проценката на ризикот?

Проценката на ризикот за секое работно место треба да се документира во соодветниот Картон за проценка на ризикот. Предлог дизајнот на картонот е даден во продолжение тој треба да содржи:

- Базични информации: име на претпријатието и адреса, име на работното место, број и име на работниците на испитуваното работно место, дата на проценката и име на лицето што ја спроведува проценката (колона 1)
- Назив/име на штетноста доколку е таа идентификувана и забележана со „ДА“ во Општата листа за проверка (колона 2)
- За секоја идентификувана штетност:
 - превентивни/заштитни мерки што се користат за ограничување на ризикот (колона 3)
 - резултати од проценката/евалуацијата на ризикот (колона 4)
 - планирани активности за намалување на ризикот (колона 5)

Картон за проценка на ризикот

Име на претпријатието	Дата
<input type="text"/>	<input type="text"/>
Работно место	Име на работникот
<input type="text"/>	<input type="text"/>

Број	Штетност	Превентивни/ заштитни мерки што се користат	Проценка/ евалуација на ризик	Активности за намалување на ризикот
1	2	3	4	5
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Потпис на лицето што врши проценка на ризикот

Потпис на вработеното лице на работното место каде се проценува ризикот

